

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Mezinárodní osvojení, osvojitelnost dítěte

Brno, 24. ledna 2019

Kateřina Javorová, právnička oddělení mezinárodních adopcí ÚMPOD

www.umpod.cz

Osnova

- Základní principy mezinárodního osvojení
- Proces zprostředkování mezinárodního osvojení
- Osvojitelnost dítěte v českém právním řádu

Základní principy mezinárodního osvojení

- Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení ze dne 29. 5. 1993 (dále jen „Úmluva o osvojení“) – role ÚMPOD jako ústředního orgánu
- Obvyklé bydliště jako rozhodující kritérium
- Mezinárodní osvojení = přemístění dítěte z smluvního jednoho státu (stát původu) do jiného smluvního státu (přijímající stát)
- Princip subsidiarity – článek 21 písm. b) Úmluvy o právech dítěte, § 24 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Příklad I.

- Paní Hana žije v České republice a v pěstounské péči má nezletilého Jaroslava. Paní Zuzana je česká občanka, která má byt a stálé zaměstnání v zahraničí, nicméně rodina paní Zuzany žije v České republice a paní Zuzana je často navštěvuje. Při jedné návštěvě České republiky se paní Zuzana setká s paní Hanou a nezletilým Jaroslavem. Postupem času začne paní Zuzana s nezletilým Jaroslavem navazovat vztah a rozhodne se, že by jej ráda osvojila.

Osvojení do ciziny – proces I

- **Žádost**
 - postoupena ústředním orgánem nebo pověřenou organizací
- **Matching**
 - výběr nejvhodnějších žadatelů pro konkrétní dítě na základě spisové dokumentace dítěte a žadatelů
 - návrhy provádí psychologové ÚMPOD a předkládají je Poradnímu sboru ÚMPOD
- **Poradní sbor ÚMPOD**
 - rozhoduje o pořadí žadatelů

Osvojení do ciziny – proces II

- **Matching letter**
 - oznámení o výběru nejvhodnějších žadatelů pro konkrétní dítě
 - doplněn o nezbytné dokumenty dítěte
- **Interakce**
 - osobní seznámení žadatelů s dítětem
 - celková doba – 6 až 8 týdnů
- **Rozhodnutí o svěření dítěte do péče před osvojením**
 - příslušnost Městského soudu v Brně (od roku 2014)

Osvojení do ciziny – proces III

- **Vývojové zprávy**
 - zprávy o situaci dítěte v rodině
 - zasílány v pravidelných intervalech až do 18 let věku dítěte
- **Rozhodnutí o souhlasu s osvojením**
 - po 6 měsících od umístění dítěte v přijímajícím státě
 - souhlas ÚMPODU je nutnou podmínkou osvojení
- **Osvojení**
 - řízení vedeno v přijímajícím státě
 - doklad dle čl. 23 Úmluvy o osvojení – osvojení proběhlo v souladu s Úmluvou o osvojení

Podmínky osvojení

- O osvojení dítěte nemůže být rozhodnuto bez:
 - a) Souhlasu dítěte
 - b) Souhlasu rodiče **nebo** souhlasu osoby, která je oprávněna dát souhlas za rodiče

Souhlas rodiče s osvojením

- Statusové právo každého rodiče
- Zbavení takového práva pouze ve zcela výjimečných, mimořádných situacích
- Zbavit lze jedině rozhodnutím soudu
- Formalizovaný úkon – § 810 občanského zákoníku
- Poučovací povinnost soudu
- Možnost souhlas odvolat

Z odůvodnění rozsudku o určení nezájmu a o tom, že k osvojení není třeba souhlasu rodiče

Matka neprojevuje od narození o nezletilého žádný zájem. Nevídá se s ním, nekontaktuje ho, přestože ji v tom nebrání žádné závažné skutečnosti. O nezletilého nemá zájem, při jednání uvedla, že s jeho osvojením souhlasí. Protože matka neprojevuje o nezletilého žádný zájem, vyslovil soud v souladu s § 821 NOZ, že není třeba jejího souhlasu s osvojením. Soud tak učinil i přesto, že matka při jednání s osvojením souhlasila, neboť souhlas s osvojením je možno odvolat.

Nahrazení souhlasu rodiče oprávněnou osobou

- I. Souhlasu rodiče není třeba (§ 818 občanského zákoníku):
 - a) Zbavení rodičovské odpovědnosti **a zároveň** práva dát souhlas k osvojení
 - b) Neschopnost projevit vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout
 - c) Rodič se zdržuje na neznámém místěJsou-li tyto skutečnosti dány u obou rodičů, vyžaduje se k osvojení souhlas poručníka, popřípadě opatrovníka (...)

- II. K osvojení dále není třeba souhlasu rodiče, který zjevně nemá o dítě zájem (§ 819 občanského zákoníku)

Nahrazení souhlasu rodiče souhlasem poručníka (§ 818 odst. 1 písm. a) občanského zákoníku)

- Zbavení rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení
- Není-li tu žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, soud jmenuje dítěti poručníka
- Každé rozhodnutí poručníka v nikoli běžné záležitosti týkající se dítěte musí být schváleno soudem

Rozsudek o zbavení rodičů rodičovské odpovědnosti a práva dát souhlas s osvojením

*II. Soud z b a v u j e matku [REDACTED], nar. [REDACTED], bytem [REDACTED]
[REDACTED], a otce [REDACTED], nar. [REDACTED], bytem [REDACTED], rodičovské
odpovědnosti k nezletilé [REDACTED], nar. [REDACTED].*

*III. Matka [REDACTED], nar. [REDACTED], bytem [REDACTED], a otec [REDACTED]
[REDACTED], nar. [REDACTED], bytem [REDACTED], se zbavují všech povinností a práv spojených
s osobností dítěte a povinností a práv osobní povahy, zejména pak práva dát souhlas k osvojení nezl.
[REDACTED], nar. [REDACTED].*

Souhlas opatrovníka k tomu jmenovaném soudem (§ 818 odst. 1 písm. b) a c) občanského zákoníku)

- Rodič je omezen ve svéprávnosti
- Rodič se zdržuje na neznámém místě

Jsou-li tyto skutečnosti dány u obou rodičů, vyžaduje se k osvojení souhlas opatrovníka, kterého k tomu účelu jmenuje soud.

Souhlas opatrovníka k tomu jmenovaném soudem (§ 821 občanského zákoníku)

- K osvojení dále **není třeba souhlasu** rodiče, který zjevně **nemá o dítě zájem**
- Soud rozhoduje ve **zvláštním řízení**, je-li nebo není-li třeba k osvojení souhlasu rodiče
- Rozhodne-li soud, že k osvojení není třeba souhlasu obou rodičů, je k osvojení zapotřebí **souhlasu opatrovníka**, kterého soud k tomuto účelu jmenuje

Rozsudek – o určení nezájmu (chybějící výrok o tom, že není třeba souhlasu rodičů)

- I. *Určuje se, že rodiče nezletilého [redacted], nar. [redacted], matka [redacted], nar. [redacted], a otec [redacted], nar. [redacted], o nezletilého neprojevili zjevný zájem od 12. 9. 2014.*

- II. *Žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů řízení.*

Rozsudek – o určení nezájmu a o tom, že k osvojení není třeba souhlasu rodiče

- I. Soud určuje, že matka [REDACTED], nar. [REDACTED], neprojevovala po dobu nejméně tří měsíců zjevný zájem o nezletilou [REDACTED], nar. [REDACTED] [REDACTED]
- II. Soud určuje opravdový nezájem matky [REDACTED], nar. [REDACTED], o nezletilou [REDACTED], nar. [REDACTED].
- III. Soud určuje, že k osvojení nezletilé [REDACTED], nar. [REDACTED], není třeba souhlasu matky [REDACTED], nar. [REDACTED].
- IV. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Forma souhlasu v případě nahrazení souhlasu rodiče

- Formální náležitosti obdobné jako u rodiče (§ 810 občanského zákoníku)
- Dříve, než dá poručník/opatrovník souhlas, zjistí všechny rozhodné skutečnosti týkající se osvojovaného dítěte a jeho rodiny, které by mohly mít vliv na rozhodnutí o osvojení

Souhlas dítěte s osvojením

- Dítě starší 12 let – osobní souhlas
- Dítě mladší 12 let – souhlas opatrovníka dítěte s přihlédnutím k vyjádření dítěte
- Možnost odvolání souhlasu dítěte
- Formální náležitosti stejné, jako pro souhlas rodiče (§ 810 občanského zákoníku)
- Ke konkrétním osvojitelům

Souhlas dítěte s osvojením

V případě, že by mělo být dítěti zprostředkováno **mezinárodní osvojení**, je třeba, aby byl **opatrovník jmenován před předáním dítěte do péče před osvojením** (resp. před zpřístupněním dokumentace ÚMPOD).

Další postup

- Po uplynutí tří měsíců ode dne, kdy byl dán souhlas k osvojení, se pozastavuje výkon práv a povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti
- Soud jmenuje poručníkem osvojovaného dítěte orgán sociálně-právní ochrany dětí, ledaže byl poručník jmenován již dříve
- Zprostředkování osvojení
 - Péče před osvojením
 - Osvojení

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Děkuji za pozornost